

arqueologia

El Dr. Miquel Oliva i Prat (1922-1974), un arqueòleg de soca-rel, que ens deixà en el millor moment de la seva vida.

Miquel Oliva, vint anys en el record

Narcís Puigdevall

El dia 18 del mes d'octubre darrer s'esdevingué el 20è aniversari de la desaparició de l'arqueòleg Miquel Oliva i Prat, víctima d'un accident d'automòbil, quan es traslladava des de Roses a Girona amb la intenció d'assistir a una conferència que havia de pronunciar un dels seus mestres i, alhora, gironí il·lustre: el Dr. Lluís Pericot i García.

Fou una gran pèrdua per al país, tant des del punt de vista humà com del científic, perquè Miquel Oliva era una persona oberta, accessible, treballadora i un veritable amic

dels seus amics; d'altra banda, fou un científic de primera línia, un gran coneixedor del país i un arqueòleg insubstituïble, al qual –i sense cap mala intenció– només es podria fer un retret: es va dedicar tant a la feina que no va tenir temps d'escriure. Això, naturalment, serà vàlid per a les actuals i futures generacions d'arqueòlegs; per als qui l'hem conegut, per als qui hem estat els seus amics, el record d'en Miquel Oliva científic i, sobretot, el record d'en Miquel Oliva humà, resta, com sempre, igual, net, ric en vivències i intocable. Fou un gran amic, un amic de debò i així el mantindrem sempre a la nostra memòria per més anys que passin.

Vinculat a la Diputació

Però serà bo d'explicar, perquè és la pura veritat i és de justícia, que la vida professional d'en Miquel Oliva va lligada tota ella a la Diputació de Girona. Ingressà a la plantilla de la Corporació l'any 1942, quan en tenia tan sols vint, i en el decurs dels anys següents, amb l'ajuda dels arqueòlegs Martín Almagro i Basch i el ja citat Lluís Pericot, hi féu la carrera de Filosofia i Lletres i el doctorat, amb una tesi sobre Ullastret –que pesava catorze quilograms, segons deia ell mateix en to de broma–, encara inèdita.

A Miquel Oliva, aquest sentiment de devoció per la Diputació li venia de família. El seu pare també n'havia estat funcionari i ell ho recordava sovint. Recentment, a l'Arxiu General de la Diputació, hem trobat un expedient d'unes proves destinades a atorgar una beca per a estudis superiors de música, en el qual, a més dels mestres Felip Pedrell, Nicolau i Lluís Millet, figura com a secretari un Miquel Oliva, que és, sens dubte, el pare del nostre desaparegut amic. I un altre detall, a més a més, de caire anecdòtic, però enormement revelador. Quan Miquel Oliva fou nomenat cap del Servei d'Investigacions Arqueològiques, els companys de feina del seu pare van fer-li arribar la cadira amb braços que aquest havia utilitzat durant la seva carrera administrativa. I en Miquel, que aleshores tenia el despatx al pis superior del claustre de Sant Pere de Galligants, va fer-lo servir una colla d'anys, mentre treballà entre les parets de l'antic monestir. Tenim la impressió que la devoció per la música li venia del seu pare i recordem com moltes vegades, a Sant Aniol de Finestres, durant les vacances, escoltava Beethoven en un tocadiscs que funcionava amb piles. Quan es fundà el Servei d'Investigacions Arqueològiques de la Diputació, ell en fou el primer cap. Tenia la seu, com hem dit tot just, a Sant Pere de Galligants, passant, posteriorment, a la part posterior –planta baixa– de la Casa de Cultura «Bisbe Lorenzana», amb l'entrada a la plaça de la Diputació.

Disset parells d'espardenyes

Des d'ambdós llocs, successivament, Miquel Oliva desplegà les veles

de la seva increïble capacitat de treball. Va arribar a tenir, en una mateixa època, disset parells d'aquelles espardenyes amb sola de goma, fabricades a Tortellà, anomenades «xiruques». En tenia a casa seva, al cotxe –un Citroën 2 HP–, al Servei, a Ullastret... Una senzilla mostra de la seva extraordinària activitat. Els dies i les setmanes se li feien curtes. Tan aviat era a Ullastret –la nina dels seus ulls– com a Sant Pere de Rodes, a Roses com a Besalú, a Beget com a Tossa. No va parar mai, ni tan sols durant les vacances, ja que, a Sant Aniol de Finestres, durant la primera quinzena de setembre de cada any, els matins solien dedicar-se a excavar el proper jaciment del Roc de la Melca –el seu fill gran, en Francesc, avui arquitecte, en podria parlar més llargament–, mentre que les tardes s'aprofitaven per a veure coses interessants de la rodalia, com el Clot de l'Infern, prop de les Planes d'Hostoles, el santuari del Far i de la Salut, o per pujar al santuari de la Santa Maria de Finestres o a l'església romànica de Sant Miquel de Bostins, del propi terme de Sant Aniol.

Ullastret, Beget, Roses...

De les activitats de la Diputació, en els àmbits arqueològic i monumental, d'aquells anys, Miquel Oliva en fou l'ànima. Seva fou la idea de comprar els terrenys del jaciment d'Ullastret i

d'instal·lar-hi el museu monogràfic avui dia tan visitat. Seva fou, també, la petició de construir la carretera de Beget, que posà a l'abast de tothom la meravella romànica de l'església de Sant Cristòfol i la cèlebre imatge de la Majestat. I seva fou, igualment, la iniciativa de protegir i d'excavar la ciutadella de Roses, un episodi poc conegut i explicat, ja que Miquel Oliva es posà davant d'una màquina excavadora per impedir que s'enderroqués la muralla i s'hi construís una urbanització. La seva actitud de defensa del patrimoni monumental gironí li causa molts maldecaps i en el cas de Roses, concretament, s'hagué de defensar, a Madrid, davant del Tribunal Suprem, i sortí guanyador de la contesa. Ell se'n mostrava orgullós i al seu lliurament i al seu valor personal li devem, entre tantes altres coses, la salvació per a l'arqueologia de la ciutadella de Roses. I això que li van oferir una quantitat de diners molt respectable per la seva signatura, cosa a la qual es negà rodament. «El dia que jo accepti un cèntim de ningú, perdre tota la meua força moral» –deia en Miquel Oliva. I tenia tota la raó.

El país, pam a pam

Valia la pena ser amic d'en Miquel Oliva. Era com si us hagués tocat la rifa. Li agradaven les tertúlies i dinar amb els companys en alguna fonda

El dia 29 de setembre de 1974, el poble de Garrigàs, a l'Alt Empordà, li dedicà una plaça. A la fotografia, d'esquerra a dreta, Carme Domènech de Climent, Montserrat Gener, Ramon Climent i Miquel Oliva.

NARCIS PUIGDEVALL

Excursió al santuari del Coral (Vallespir) des de Beget. Una breu parada per esmorzar, al coll de Malrem, a la frontera entre Espanya i França. D'esquerra a dreta, Miquel Oliva, un noi Pujolar, Josep Ros Domènech, Narcís Puigdevall, Joan Vallespín, un altre noi Pujolar, el senyor Pujolar, veterinari de les Preses, i el cèlebre Pere Sala i Soler, en Blanc, de Beget.

recòndita de les comarques gironines. Res de grans hotels o restaurants. Preferia la cuina del país, la cuina casolana, servida per la gent de la casa, de la República vella, d'un hostel d'Adri, de can Fermí, de Besalú, de can Jeroni, de Beget, o de cal Sastre, de Sant Aniol de Finestres, la majoria avui desaparegudes. I les llargues sobretauls, parlant de tot, especialment d'història i d'arqueologia.

Fou d'aquestes ocasions, de tan grata recordança, on es posà de manifest la gran personalitat d'en Miquel Oliva, la seva capacitat de diàleg, la

seva impressionant erudició i la seva facilitat per explicar fets i anècdotes. Algunes d'aquestes darreres s'han convertit en inoblidables i encara recordem les rialles que provocaven en els oients. La que fa referència a l'ordenança que tenia a Sant Pere de Galligants, en Peret, ens fa somriure només de pensar-hi.

També fou un excursionista des de molt jove, però no un excursionista de cronòmetre, disposat a batre rècords o a fer una excursió de diumenge en tres segons menys que l'anterior. No, de cap manera. Era un excursionista

Davant la porta d'entrada a la pairalia de Suroca, casa de gran tradició carlina, al municipi de Beget. D'esquerra a dreta: Narcís Puigdevall, Francesc Reixach, Josep Ros Domènech, Josep Maria Coch, propietari de la casa, la masovera, Miquel Oliva, Carme Domènech i Ramon Climent.

curiós, delerós de conèixer el país, sense ser un esclau del mapa i del rellotge. Durant uns anys de la seva joventut visità repetides vegades el santuari de Cabrera, al Collsacabra, baixant del tren d'Olot a Sant Esteve d'en Bas i pujant per Falgàs fins al santuari. Li agradava tant —deia— que a la tardor els pujaven el calendari de l'any següent full per full, de tal manera que per a completar-lo calia que hi pugessin dotze vegades. No sé si això és quelcom exagerat, però que hi havia pujat moltes vegades és absolutament cert. Però si bé és veritat que Miquel Oliva venerava les terres gironines —que coneixia pam a pam—, també està demostrat que un gran nombre de les persones que hi vivien l'estimaven de debò i li tenien una confiança absoluta. A Beget, per exemple, localitat en la qual li havien «venut» una casa per dues mil pessetes, era vist com un habitant més del poble i com un benefactor, ja que, evidentment, ho era. I els mateixos sentiments despertava en altres localitats gironines, que abans i després del seu traspàs volgueren guardar-ne el record. I així, sense fer-ne una relació exhaustiva, el nostre desaparegut amic té dedicades places a Garrigàs i a Beget, carrers a Girona, a Pals i a Tossa —que recordem—, sengles bustos erigits en una cruïlla important de la localitat dels Hostalets d'en Bas i a la ciutat ibèrica d'Ullastret i una pedra gravada al poblat ibèric de la Palomera, prop del poble de Mieres, a la Garrotxa.

Un home irrepetible

La gent el recorda, sap qui era i l'enyora... perquè de Miquel Oliva i Prat només n'hi ha hagut un i amb ell es va trencar el motllo. Com s'esdevé amb totes les persones que han fet escola, la seva memòria perdurarà. És inevitable.

Per tot això, en el vintè aniversari de la seva desaparició, tan inesperada, volem tributar-li el testimoni de la nostra admiració i del nostre reconeixement pel seu mestratge. Fou un home irrepetible i no cal dir-ne res més.

Reposi en pau per sempre, l'amic de l'ànima...

Narcís Puigdevall és historiador.